

הנוער הגאה דורש שינוי -

מעלים את הנוער הגאה על סדר היום של
הכנסת ה-20

ארגון הנוער הגאה (איג"י)

איגי הוא ארגון הנוער הגאה היחידי שנותן מענה חינוכי-חברתי ומאפשר סביבה בטוחה ומקצועית לנוער להט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'דרס ובי-סקסואליים). הארגון מפעיל עשרות קבוצות ואלפי בנות ובני נוער, ומלווה אותם משלב תהליך יציאתם מהארון ועד הפיכתם לאזרחים ואזרחיות פעילים בקהילה בפרט ובחברה הישראלית בכלל. הארגון פועל בכ-34 רשויות מקומיות מקרית שמונה ועד אילת, ומפעיל למעלה מ-50 קבוצות חברתיות לבני ובנות נוער וצעירים.

איגי מוכר רשמית על-ידי משרד החינוך כאחד מבין ארגוני הנוער הפועלים כיום בארץ וכבעל פעילות ייחודית חשובה עבור הנוער הגאה ברחבי הארץ. מאז הרצח בבר-נוער של "האגודה" עלו מספר הפניות של בני ובנות נוער ואנו מרחיבים את הפעילות שלנו לכל חלקי הארץ. לצורך כך, אנו מפעילים למעלה מ-200 מתנדבות ומתנדבים אשר מדריכים לאורך שנת הפעילות.

בני נוער רבים בקהילת הלהט"ב, הנמצאים בדרגות סיכון שונות, אינם זוכים למענה ראוי המשתלב בשגרת חייהם. היעדר מענה לבעיות יומיומיות אלו המטרידות את המתבגרים/ות עשוי להביא להחרפת תופעות סיכוניות, כגון: בעיות אובדנות, התנהגות עבריינית, זנות, סמים ואלכוהול והתדרדרות לשוליים חברתיים. לשם כך, פתחה איגי מועדוני נוער שבהם מקבלים בני ובנות הנוער יחס אישי וזוכים למרחב חינוכי בלתי-פורמאלי באווירה הנוחה להם. עם זאת, ישנו עדיין צורך במתן מענה כולל ובשיתוף עם איגי לקבוצה זו באוכלוסייה הצעירה. גם אוכלוסיית הנוער הלהט"ב הכללית עדיין נתקלת בחומות של סירוב וניכור והדרך לשוויון, קבלה והעצמה במלוא מובניהם עדיין רחוקה.

להלן המלצות איגי לסעיפים שישולבו במצעי המפלגות לטובת קידום צרכיהם של נוער להט"ב:

1. יצירת מרחב בטוח לנוער להט"ב במערכת החינוך

בני ובנות נוער להט"ב נמצאים בסיכון יום-יומי במערכת החינוך הפורמאלית במדינת ישראל. על פי נתוני הסקר שערך איגי בשנת 2012 בקרב בני נוער להט"ב, 26% מהנשאלים העידו כי הם חשים חוסר ביטחון בבית הספר עקב הנטייה המינית שלהם. עוד נמצא כי כינויי גנאי כלפי הומואים או לסביות נשמעים באופן תדיר בבתי הספר הן על-ידי תלמידים והן על-ידי מורים. 52% מהמשיבים חוו הטרדה מילולית על רקע נטייתם המינית.

לאור הנתונים הללו, תוקן בשנת 2014 חוק זכויות התלמיד, תשס"א-2000 (תיקון מספר 4), כך שהיום הוא כולל איסור הפליה מטעמי נטייה מינית או זהות מגדרית. תיקון זה, ביוזמת ח"כ דב חנין (חד"ש) וח"כים נוספים, חל על רשות חינוך מקומית, מוסד חינוך או אדם הפועל מטעמם, ומקדם את ההגנה על תלמידים ותלמידות מפני בריונות והתנכלות על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית. איגי הייתה מעורבת בהליכי חקיקת החוק ועזרה לקדמו.

מלבד המישור החקיקתי, אנו פועלים גם במישור החינוכי וההסברתי ליצירת מרחב בטוח לנוער במערכת החינוך. בשנים האחרונות איגי מפעיל את "תכנית ניר", הקרויה על שמו של ניר כץ ז"ל אשר נרצח בפיגוע הירי בפעילות ה"בר-נוער" של אגודת הלהט"ב בשנת 2009. התוכנית שמה לה למטרה לעודד שיח של קבלה, שוויון וסובלנות בבתי הספר, כחלק מתוכנית חברתית רחבה ומקיפה של איגי. התוכנית מייצרת סדרת מפגשים לימודיים על מגדר וזהות מינית אחרת, דרך שיח ועשייה של תלמידות ותלמידי התכנית על סקסיום, פמיניזם ויחסי כוחות, מאבק נגד גזענות ואלימות על רקע להט"בופובי.

על מנת ליצור שינוי חיובי באווירה הבית ספרית כלפי נוער להט"ב, יש לקדם הכרה רשמית ב"תכנית ניר" של איגי על-ידי משרד החינוך ולשלב באופן קבוע ומחייב בתוכנית הלימודים של בתי ספר רבים ככל האפשר. לצד זאת, יש לדאוג לאכיפה של תיקון מספר 4 לחוק זכויות התלמיד ולהילחם בהפליה על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית באמצעות, בין היתר, קידום תוכנית ממשלתית ליצירת מרחב בטוח לנוער גאה במערכת החינוך בסיוע איגי.

2. הכרה בנוער להט"ב כנוער בסיכון וקידום תוכנית ממשלתית לתמיכה בו

אם הסטטיסטיקה העולמית תקפה גם בישראל, אזי קיימים בישראל כ-800,000 בני ובנות קהילת הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים), כאשר כרבע מתוכם הם בני נוער וצעירים עד גיל 25, קרי - כ-200,000 צעירים.

על מורכבות חייהם של בני נוער אין צורך להכביר במילים. אלו הן השנים בהן מעוצבות ומתגבשות אישיותם ותפיסתם אודות העולם, והן מלוות בשלל התלבטויות והתמודדויות בתחום האישי והחברתי. עבור בני נוער מקהילת הלהט"ב, נוספים למורכבות זו גם עובדת שונותם והצורך להכיר באותה שונות ולהתמודד עמה, הן בפני עצמם/ן והן בפני החברה.

אף על פי שלא כל בני הנוער הללו חווים את אותן החוויות, ניתן לקבוע כי ככלל, הם מהווים את אחת הקבוצות החשופות ביותר לסיכון: בהתבסס על מחקרים מהעולם, כמחצית מאותם בני נוער - כ-100,000 בני נוער - נמצאים בסיכון, כאשר מעל למחציתם נמצאים בסיכון למעשים אובדניים. כאמור לעיל, רבים מהם נחשפים לאלימות מילולית, פיזית ומינית גם בתוך מערכת החינוך עצמה, שאמורה להיות מרחב מוגן עבורם. פעמים רבות אלימות זו אינה זוכה לכל מענה. אם נזכור כי בנוסף לכל אלה, רבים מבנות ובני הנוער הלהט"ב עודם נמצאים "בארון" ולכן חוששים לפנות לעזרה וסיוע, הרי שנוכל להבין את מורכבות מצבם.

בהתחשב בגודל האוכלוסייה והיקף התופעה המשוער, לא ניתן להשלים עוד עם התעלמותן של המערכות העוסקות ברווחה, בטיפול ובמניעה מבעיה זו, שבמידה רבה נגרמת מהיותם של בני נוער אלו "בלתי נראים". על-כן, ישנו צורך במציאת מענה לכל אלו.

כיום, זוכים בני נוער להט"בים לתמיכה מארגונים שונים הפועלים בתוך הקהילה, וביניהם איגי, הבית הפתוח בירושלים, בית דרור בתל אביב, ועוד. איגי מפעיל עשרות קבוצות חברתיות ומועדוני נוער ברחבי הארץ, בהדרכתם של מדריכות ומדריכים שהוכשרו לכך, וזאת במטרה לספק לאותם נערות ונערים מקום תומך ומכיל, בו יוכלו לשתף בהתלבטויותיהם, להכיר בנות ובני נוער נוספים ולהביע את עצמם במסגרת של מרחב בטוח, מקבל ולא שיפוטי. ניסיון העבר מלמד, כי מסגרת תומכת וחברתית זו נושאת פירות שנה אחר שנה, ואכן - עצם קיומן של הקבוצות והעובדה שבכל שנה מוקמות קבוצות נוספות, מלמדת על הצלחתן ועל הצורך של הנוער הלהט"בי בהן.

אולם, למרות שהשפעת אותם ארגונים היא מבורכת, היא גם בהכרח מוגבלת בהיקפה, במשאביה ובפרישתה ברחבי הארץ, ואין ביכולתם של ארגונים אלו לספק את כל צרכיהם של בני הנוער הלהט"בים לבדם, ללא תמיכה מוגדרת וקבועה מהמדינה.

יתרה מכך, אנו מאמינים כי המענה לאותם בני נוער אינו צריך להישאר במסגרת קהילת הלהט"ב בלבד, אלא למצוא את מקומו בשיתוף פעולה עם גורמים נוספים במערכות החינוך והרווחה המדינתיות: הנוער הלהט"בי אינו חי בקהילות סגורות ובנפרד משאר בני הנוער, וראוי לה למדינה להכיר במורכבות של צרכיו ולקחת חלק במתן המענה להם, מתוך אחריותה כלפי אותם בני נוער.

יש להכיר בנוער להט"ב כקבוצה בסיכון. כפועל יוצא, על הממשלה לבנות תוכנית לתמיכה וקידום של נוער להט"ב, תוך מתן מענה כולל לקשיים הייחודיים לנוער זה בשיתוף עם הארגונים הקיימים ואיגי בראשם. תוכנית זו ראוי שתהיה באחריות משרדי הרווחה והחינוך, ויש לתקצבה בהתאם באמצעות יצירת תקנה מתאימה בתקציב התמיכות של משרד הרווחה.

3. הקמת מרכזים לנוער גאה ברחבי הארץ

פעילות הקבוצות החברתיות של איגי משתרעת מצפון הארץ ועד לדרומה. הימצאות איגי בעשרות רשויות מקומיות איננה מובנית מאליה, ולא פעם מתקשה הארגון לבסס את פעילותו בעיר או מועצה כזו או אחרת, בעיקר בשל היעדר הכרה רשמית של הרשות המקומית בפעילותו. משמעות הדבר היא שלעיתים נאבק הארגון על מנת למצוא מקום לביצוע הפעילות, וגם אם נמצא המקום - הרי שמדובר במקום שמוקצה רק לזמני הפעילות, ולכן אין לבני ובנות הנוער הגאים נגישות לפונקציות חשובות נוספות כגון שירות פסיכו-סוציאלי, מפגשים לא פורמאליים עם מדריכים, הדרכות בנושאי בריאות ויחסי מין ועוד.

דוגמה חיובית ביותר לרשות מקומית אשר מכירה בחשיבות הנגישות הפיזית של בני הנוער להט"ב לפעילות המיועדת להם במקום מגוריהם היא תל-אביב יפו, שבה נפתח מרכז נוער שכונתי גאה (מנ"ש גאה) בשנת 2014. במרכז זה מתקיימות פעילויות לבני נוער בשעות אחה"צ, הכוללות בין היתר חוגים, מפגשים חברתיים, שיעורי עזר, קבוצות תמיכה ועוד. אנו מאמינים כי קיומם של מרכזים כמו זה בת"א הוא חיוני, אם ברצונן של מערכות הרווחה והחינוך להציע פתרונות כוללניים למצוקתם של בני נוער להט"בים. כל עוד לא יקומו מרכזים אלה, עלולים בני נוער להט"ב להישאר בחזקת "בלתי נראים" במקומות רבים בישראל.

הקמתם של מרכזים לנוער גאה בערים מרכזיות נוספות ברחבי הארץ היא צו השעה. מרכזים אלה יכולים לענות על הצרכים היומיומיים של בני נוער אלה. הם יספקו מקום מכיל ובטוח עבור נוער גאה, נקי מאפליה ומשיפוטיות על רקע של נטייה מינית ו/או זהות מגדרית. כמו כן, המרכזים יכולים להציע מענה מידי לנוער במצוקה, ייעוץ ראשוני וחיבור לאנשי ונשות הרווחה והשירות הפסיכולוגי ברשויות ו/או באיגי. עוד יכולים להציע המרכזים הפעלת קבוצות חבריות לנוער גאה ולהוריו.

אנו רואים לנכון לפעול להקמת מרכזים לנוער גאה בעשר ערים מרכזיות ברחבי הארץ, אשר יענו על הצרכים הדחופים של בני הנוער הנ"ל. מטרת המרכזים היא לספק מקום מכיל ובטוח עבור נוער גאה, נקי מאפליה ומשיפוטיות על רקע של נטייה מינית ו/או זהות מגדרית, והם יופעלו בידי אנשי מקצוע ועובדים סוציאליים שהוכשרו לכך, ובאחריות משרד הרווחה. המרכזים יציעו מענה של חירום לנוער במצוקה, ייעוץ ראשוני וחיבור לאנשי ונשות הרווחה והשירות הפסיכולוגי-חינוכי ברשויות, ויפעילו קבוצות חברתיות לנוער גאה ולהורים לנוער גאה.

יש להכיר בצורך להקים מרכזי נוער גאה בערים מרכזיות בארץ אשר יהוו מרחב בטוח ויספקו מענה כולל לבני נוער גאה במקום מגוריו או בסמוך לו. בתוך כך, יש לקדם תוכנית ממשלתית, בשיתוף רשויות מקומיות, איגי וגורמים רלוונטיים נוספים, כדי להקים מרכזי נוער גאה בתוך שנתיים לכל היותר מיום אישור התוכנית.

4. הכרה בנוער להט"ב כקבוצת סיכון להתאבדות ושילוב איגי בתוכנית הלאומית למניעת אובדנות

התמודדות עם נטייה מינית לא הטרסקסואלית הינה גורם סיכון חברתי להתאבדות ולניסיון התאבדות. לא זו בלבד שמדובר בגורם סיכון מוכר היטב, אלא שמחקרים מן הארץ והעולם מוכיחים כי שיעור ניסיונות ההתאבדות ומעשי ההתאבדות בקרב נוער להט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים ובי-סקסואלים), ובייחוד בקרב בנים בעלי נטייה לא הטרסקסואלית, גבוה בהרבה משיעור ההתאבדות בקרב בני-נוער הטרסקסואלים. בהתאם לכך, דוח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת משנת 2010 קבע כי "שיעור ניסיונות ההתאבדות בקרב הומוסקסואלים גבוה פי שניים עד פי שלושה משיעורם בכלל האוכלוסייה".

במחקר מקיף שביצעה ד"ר חנה בר-יוסף בשנת 2012 נמצא כי, בעוד שמתוך מדגם מייצג של הנוער בישראל (שמנה 1,134 נחקרים), קרוב ל-3.5% מבני הנוער ניסו לבצע התאבדות, הרי שבקרב ההומואים והלסביות מדובר על 20% בני-נוער שניסו להתאבד, דהיינו שיעור הגבוה פי 112 משיעור התאבדות בני הנוער באוכלוסייה הכללית. יתר על כן, במחקר זה נמצא כי רוב בני הנוער הלהט"ביים שניסו להתאבד באו ממשפחות דתיות. הנתונים שנמצאו במחקר היו כה ברורים ומדאיגים, עד שעורכת המחקר ד"ר בר-יוסף, שהינה חברה במועצה הלאומית למניעת אובדנות במשרד הבריאות, העידה על הנוער הלהט"ב הדתי כך: "זוהי קבוצה שלא מקבלת די התייחסות, והיא כר פורה להתאבדויות ששומעים עליהן בדיעבד".

לניסיונות האובדנות בקרב נוער להט"ב מספר סיבות אפשריות. ראשית, תהליך רכישת הזהות כלהט"ב הינו תהליך המתרחש בשלביו הראשוניים של ההכרה העצמית, בבדידות ובדרך כלל תוך תחושת אשם ושנוי שלילי המלווים סטריאוטיפית את השונויות המיניות. בדידות ותחושת אין מוצא הם שני משתנים קריטיים ביצירת תסריט אבדני, ואכן בני נוער להט"ב נמצאים בסיכון רב לחשיבה אבדנית עקב צירוף שני גורמים אלו בתהליך עיצוב זהותם. תחושת הבדידות מהווה גורם סיכון ראשון במעלה לאובדנות כיון שהיא מעצימה את ההערכה העצמית השלילית ואת תחושת חוסר המוצא. הבדידות מייצרת מצב של אי הקשבה לאפשרות של עזרה ומייצרת מעין מצע פורה לפריחתם והבשלתם של רעיונות אבדניים.

שנית, נוער להט"ב משמש לא פעם מושא ליחס שלילי, העלבות ולעיתים אף לאלימות מילולית ופיזית מצד חברים לכיתה, אנשי חינוך ולעיתים אף מבני המשפחה הקרובים. יחס זה נובע מסטיגמות חברתיות, דעות קדומות ואפליה ויוצר תחושות קשות אצל בן הנוער אשר לעיתים מגיעות עד לכדי ייאוש מוחלט ורצון רגעי או קבוע לשים קץ לחיים. לצד זאת, יש המצביעים על האפליה הממסדית וחוסר השוויון והקבלה של להט"בים ככלל כגורם המגביר חרדות, לחצים ובעיות נפשיות אחרות העשויות לגרום לאנשים צעירים לחשוב על התאבדות.

למרבה הצער, לאיגי ניסיון רב בהתמודדות עם התופעה. איגי מפעיל בני נוער בשלוש דרכים עיקריות: קבוצות נוער, מועדוני נוער ופורומים באינטרנט. בכל דרכי הפעילות הללו אנו נתקלים בבני נוער בסיכון אובדני, אם כי ניתן להצביע על עיסוק גובר יותר בתופעה בשני מוקדי פעילות מרכזיים שלנו - הפורומים באינטרנט וכן פעילות ייעודית לנוער שוליים הלוקח חלק בעיקר בפעילות מועדוני הנוער שלנו.

במועדוני הנוער נושא האובדנות, לרבות מחשבות ואיומים בהתאבדות, נפוצים ומאתגרים את הצוות החינוכי באופן יום-יומי. אין הכוונה כי אכן נעשים ניסיונות אובדניים מדי יום, אלא שבני הנוער רואים בצוות המדריכים, אשר לעיתים קרובים אליהם בגילם, כתובת בטוחה מספיק כדי לחלוק מחשבות ורעיונות קשים אלה.

בדצמבר 2013 החליטה ממשלת ישראל לראות במניעת התאבדויות אינטרס לאומי ולפעול ליישום תוכנית לאומית למניעת התאבדויות, בין היתר באמצעות הקמת צוות בינמשרדי מורחב וכן הקמת מועצה לאומית למניעת התאבדויות במשרד הבריאות. בהחלטתה הכירה הממשלה בכך שניסיונות אובדניים "מבטאים", בין היתר מצוקה חריפה, קשיי קליטה והתמודדות של הפרט בקבוצות סיכון בחברה (ההדגשה אינה במקור)". במסגרת התוכנית הלאומית כאמור, קבעה הממשלה, בין היתר, כי היא תכלול פעילות יזומה להעמקת יכולת איתור של אנשים הנמצאים בסיכון והכשרת "שומרי סף" וגורמים מקצועיים מאתרים (כגון: מורים, עובדים סוציאליים, אנשי רפואה, סיעוד ועוד) ויזום מחקרים בנושא. התוכנית הלאומית, אשר יצאה לדרך בשנת 2014, פועלת עם ובאמצעות רשויות מקומיות נבחרות.

על אף הקבוע בהחלטת ממשלת ישראל כאמור, וחרף הנתונים הברורים שהבאנו לעיל, הנוער הלהט"בי איננו מוכר כקבוצת סיכון בחברה ולא זוכה להתייחסות ממוקדת כאוכלוסיית יעד במסגרת התוכנית הלאומית ופעילות המועצה הלאומית למניעת התאבדויות.

בשנת 2014 פעלה איגוד מול גורמי מקצוע במשרד הבריאות כדי לקדם הכרה והתייחסות כאמור. איגוד דורשת, בין היתר, לשלב נציגה של הארגון במועצה הלאומית למניעת אובדנות, התייחסות ספציפית לנוער להט"בי בתוכנית הלאומית למניעת אובדנות, לרבות קיום מחקרים במשרד הבריאות והקצאת משאבים להכשרת צוות המדריכים של איגוד לאיתור ולטיפול ראשוני במקרים של ניסיונות התאבדות. כמו כן, איגוד דורשת לקבל הכרה במסגרת התוכנית הלאומית כמעין "רשות מקומית" לצורך התמודדות עם תופעת האובדנות בקרב בני ובנות נוער להט"ב.

לא ייתכן שתוכנית לאומית לא תתייחס ותקצה משאבים באופן ייעודי לקבוצה הנמצאת בסיכון מובהק. התעלמות מקבוצה זו חוטאת למטרות התוכנית הלאומית כפי שנקבעה על-ידי ממשלת ישראל.

לפיכך, יש להכיר באופן רשמי וברור בנוער להט"ב כקבוצת סיכון בולטת בנושא האובדנות. לצד זאת, יש להדגיש כי יישום מלא של החלטת הממשלה מחייב התייחסות לנוער להט"ב כקבוצת סיכון נפרדת מהקבוצה הכללית של בני-נוער. בתוך כך, יש לקדם הכללת קבוצה זו במחקרים, הקצאת משאבים לאיתור נוער להט"ב בסיכון על-ידי הכשרה של מדריכי איגוד כ"שומרי סף", וכן תמיכה ועיבוי של המערך הפסיכו-סוציאלי של איגוד כגוף המתמחה בנושא.